

Het hart van het evangelie

James Tissot, *Farao en zijn dode zoon*

**De farao gaat
door een hel
van tien plagen**

Er is op dit moment een duidelijke tendens zichtbaar onder gelovigen: de leer van de alverzoening – de gedachte dat uiteindelijk alle mensen behouden worden – vindt steeds meer weerklank. Wat lange tijd als een theologische randpositie werd gezien, klinkt nu steeds vaker door in geloofsgesprekken, podcasts, interviews en persoonlijke geloofsverhalen.

Deze ontwikkeling vraagt om bezinning.

David de Vos

De meest recente bekeerling tot deze leer is David de Vos, een bekend evangelist in de evangelisch-charismatische wereld. “Alle mensen zijn kinderen van God. Er is geen onderscheid tussen christenen, joden, moslims of atheïsten.” Met deze woorden maakte hij bekend te stoppen met zijn werk als evangelist en spreker. Een logisch gevolg. Want als je de opvatting huldigt dat alle mensen gered worden, dan heeft het geen zin meer om te evangeliseren en als spreker de mensen voor te houden dat ze zich moeten laten redden.

Het moet gezegd: de gedachte is aantrekkelijk. Want – zo tekende het *Nederlands Dagblad* op bij het bericht over David de Vos – de vraag leeft: “Hoe kan het toch bestaan dat mijn lieve

oma, die buurman die alles voor de buurt overheeft, of dat bekende boegbeeld van een vredesbeweging naar de hel gaat? Het intuïtieve gevoel: het is niet eerlijk, hoe zit dat toch?" (ND, 11 november 2025, p. 6). De gedachte van de alverzoening geeft in een keer een bevredigend antwoord op deze vraag. Want als alle mensen gered zijn, zijn we verlost van dat intuïtieve gevoel van oneerlijkheid. We kunnen ons daarentegen richten op het creëren en vormgeven van een rechtvaardiger samenleving. En is dat ook niet waar het allemaal om gaat? Is dat niet de kern van kerk-zijn? Dat we laten zien hoe Jezus wil dat wij de wereld veranderen?

De Vos zal vermoedelijk dan ook niet de laatste bekende christen zijn bij wie de overtuiging rond het eeuwig heil verandert en die dat publiek maakt. Vorig jaar verwoordde Reinier Sonneveld ook al zijn visie op de alverzoening in zijn boek *Het einde van de hel* (Utrecht, KokBoekencentrum, 2025). Het feit dat dit boek gekozen is tot het theologische boek van het jaar laat zien dat het denken over alverzoening en de moeite met het bestaan van de hel geen opzichzelfstaande verschijnselen zijn. Het is een onderdeel van een bredere ontwikkeling in onze tijd.

Deze ontwikkeling roept een dubbele vraag op. Allereerst: waarom spreekt deze leer juist in onze tijd zoveel mensen aan? Waar heeft dat mee te maken? En de tweede vraag: als steeds meer theologen deze leer omarmen, is alverzoening dan echt wel zo erg als we altijd dachten?

Leven onder voorwaarden

Isolde Charim biedt in haar boek *Narcisme. Over vrijwillige onderwerping* (Boom, Amsterdam, 2023) een scherpe analyse van de hedendaagse cultuur. Zij laat zien dat onze maatschappij niet langer wordt gedreven door wat zij noemt een 'boven-ik-aanspreking' – een gezag dat van buitenaf zegt wat goed en kwaad is – maar door een 'ik-ideaal-aanspreking'. Niet de wet, maar het ideaalbeeld van onszelf bepaalt wat telt. Schuld maakt plaats voor schaamte; overtreding voor falen.¹

In zo'n cultuur wordt het leven ervaren als voorwaardelijk. Waarde moet verdiend worden. Erkenning is afhankelijk van prestaties, ontwikkeling, zichtbaarheid. Wie niet voldoet, valt buiten de boot. Dat geldt niet alleen voor werk en relaties, maar ook voor identiteit en zelfwaardering. De mens wordt ondernemer van zichzelf. Wie niet voldoet aan zijn eigen ik-ideaal voelt zich mislukt.

In een interview zegt David de Vos dat in de evangelische wereld geloven vaak niet universeel, maar transactioneel is. (Het gaat om een transactie, een ruilhandel: voor wat, hoort wat.) We spreken over genade, aldus De Vos, maar in de praktijk blijft het een ruil: je moet het juiste gebed bidden, het zondaarsgebed. Wie dat niet begrijpt, of te vroeg overlijdt, lijkt erbuiten te vallen. De Vos vergelijkt zijn vroegere evangelisatiemethode met een uitnodiging om door een poortje te gaan: wie erdoor gaat hoort erbij, wie dat niet doet blijft buiten. Dat poortjesdenken wil hij niet langer (ND, 24 november 2025, p. 7). Immers, dit poortjesdenken legt de mens een bepaald ideaal op. En precies dat strijdt met waar het volgens hem in het evangelie om gaat.

De aantrekkingskracht van alverzoening

Vanuit onze culturele context wordt duidelijk waarom de leer van de alverzoening zo aantrekkelijk is. Zij lijkt namelijk in één beweging af te rekenen met het transactionele denken dat zoveel schade aanricht. Geen prestatie- of geldingsdrang meer. Geen poortjes. Geen voorwaarden. Iedereen hoort erbij. Geen angst om erbuiten te vallen, maar het christelijke geloof als antwoord voor de belaste moderne mens. Daarmee sluit de alverzoeningsleer naadloos aan bij een schaamtecultuur. Ze bevestigt het diepe verlangen om onvoorwaardelijk geaccepteerd te zijn, zonder oordeel, zonder confrontatie, zonder dat er iets van ons gevraagd wordt. Je mag zijn zoals je bent: er is liefde zonder oordeel, er is genade zonder waarheid.

**De alverzoeningsleer
sluit naadloos aan bij
een schaamtecultuur.
Ze bevestigt het
diepe verlangen om
onvoorwaardelijk
geaccepteerd te zijn**

¹ Zie ook mijn: 'De relevantie van de Bijbelse boodschap', in: *Nader Bekeken*, jrg. 32 nr. 1, dec. '24/jan. '25, p. 6-9; m.n. p. 8.

Wanneer de leer van de alverzoening omarmd wordt, vloeit daar een ontkennen of herinterpreteren van de hel uit voort. Het een hangt met het andere samen. Wie vasthoudt aan een definitief oordeel, zal moeite hebben met de gedachte dat iedereen behouden wordt. En wie leert dat uiteindelijk allen gered zijn, zal het oordeel moeten heroverwegen als tijdelijk, zuiverend of symbolisch.

Ongeloof als wantrouwen

Door op deze manier de leer van de alverzoening te omarmen reiken we als christenen de hand naar onze ongelovige buurman, kassière, voetbaltrainer, collega, etc. En laat ik voorop stellen: die intentie is goed. Ik ga ervan uit dat die voortkomt uit een diepe bewogenheid en ook uit een besef dat God liefde is. Het probleem ligt echter op een ander niveau.

Door op deze manier de leer van de alverzoening te omarmen reiken we als christenen de hand naar onze ongelovige buurman, kassière, voetbaltrainer, collega ...

Een cruciaal punt in de discussie over alverzoening is namelijk de kijk op wat ongeloof ten diepste is. De suggestie die meekomt in het hedendaagse spreken over alverzoening is dat mensen God niet afwijzen, maar dat er sprake is van een vertekend beeld van God of van gebrek aan kennis over God. De Schrift tekent echter een dieper beeld. Ongeloof is daar niet primair intellectueel, maar relationeel. Al in Genesis 3 ligt de kern van de zonde niet in ongehoorzaamheid als losstaand feit, maar in wantrouwen tegenover Gods goedheid. De slang zaait twijfel: *meent God wel wat Hij zegt? Heeft God wel de goede intentie?* Op deze manier probeerde de duivel een wig te drijven tussen God en de mens.

In de kern is zonde, bijbels gesproken, het verbreken van de relatie

In de kern is zonde dan ook, bijbels gesproken, het verbreken van de relatie. God is degene die ons van buitenaf aanspreekt en zijn woorden roepen op tot vertrouwen. Zonder vertrouwen is er echter geen relatie. En zonder relatie verliest genade haar betekenis.

Relatie in plaats van transactie: Nabeel Qureshi

In dit licht is het getuigenis van Nabeel Qureshi verhelderend. Qureshi groeide op als vrome moslim en kende het geloof als een fundamenteel transactionele werkelijkheid. In de islam staat Allah boven alles als absolute wil. Relatie en liefde doen er eigenlijk niet toe; gehoorzaamheid staat centraal en zekerheid ontbreekt.

In zijn zoektocht ontdekte Qureshi het hart van het christelijk geloof in het belijden van de drie-enige God. God is niet een solitaire macht, maar Vader, Zoon en Heilige Geest: relatie en liefde in zichzelf. Liefde is geen scheppingsproduct, maar Gods wezen. Daarmee ontdekte Qureshi dat het evangelie geen transactie is, maar een uitnodiging tot deelname aan een bestaande relatie. Niet om iets te verdienen, maar om te delen in wat er al is. Dat maakt het christelijk geloof radicaal anders dan een systeem van voorwaarden, zoals hij dat van de islam kende. Maar het maakt het christelijk geloof niet vrijblijvend. Relatie veronderstelt antwoord. Liefde vraagt om vertrouwen (Nabeel Qureshi, *Allah of Jezus? Een persoonlijke zoektocht naar de waarheid* (KokBoekencentrum, Utrecht, 2017; met name deel 2).

Oordeel en ernst

Vanuit dit relationele perspectief krijgt ook het bijbelse spreken over oordeel en hel zijn plaats. Oordeel is in de Schrift niet primair straf, maar onthulling. Het is het zichtbaar worden van wat er werkelijk is. Wie God vertrouwt, wordt in dat vertrouwen bevestigd. Wie God structureel wantrouwt, wordt niet plotseling veranderd, maar geconfronteerd met de consequenties van dat wantrouwen.

De hel is dan geen sadistische tegenpool van de hemel, maar de uiterste consequentie van een leven zonder vertrouwen. God oordeelt; mensen die geen relatie met Hem willen sluit Hij buiten. Zo bevestigt Hij wat een mensenleven zelf heeft gekozen.

C.S. Lewis heeft deze gedachte scherp verwoord: "Er zijn uiteindelijk maar twee soorten mensen; degenen die tegen God zeggen: 'Uw wil geschiede', en degenen tegen wie God ten slotte zegt: 'Jouw wil geschiede'" (C.S. Lewis, *De grote scheiding*, p. 63).

Kan wantrouwen worden hersteld?

Maar nog een stap verder. Het idee van een zuivering na het sterven suggereert dat wat in dit leven niet is gelukt, na de dood alsnog kan worden rechtgezet. Maar als ongeloof wezenlijk wantrouwen is, laat het zich niet eenvoudig corrigeren. Wantrouwen verdwijnt niet door dwang. Vanuit dit perspectief is de gedachte van een tijdelijke hel of een zuiveringsproces problematisch. Ze suggereert dat vertrouwen afdwingbaar of programmeerbaar is. Het bijbelse verhaal van de farao onderstreept dit op indrin-

Vertrouwen is niet los van het concrete leven verkrijgbaar ... Juist daarom spreekt de Schrift zo consequent over het heden als de tijd van beslissing

gende wijze. In Exodus wordt hij herhaaldelijk geconfronteerd met Gods macht. Door tekenen en plagen wordt hij gedwongen het volk Israël te laten gaan. Toch wekken deze ingrepen geen vertrouwen. Telkens wanneer de druk afneemt, verhardt hij zijn hart opnieuw. De farao gaat door een hel van tien plagen. Uiteindelijk gehoorzaamt hij onder dwang, maar zonder overgave. Zijn handelen verandert, maar zijn hart niet. De Bijbel laat daarmee zien dat macht en dwang geen

vertrouwen scheppen. Zelfs wanneer Gods realiteit onontkoombaar wordt, blijft de mogelijkheid bestaan om Hem niet te vertrouwen. Farao's hart laat zich niet onderwerpen zonder zich tegelijk te verharderen.

De gedachte dat mensen na de dood alsnog tot dit vertrouwen op God zullen komen, roept daarom indringende vragen op. Waarom zouden zij dat doen, als zij het in dit leven niet wilden? En als zij daartoe alsnog gebracht worden, is het daarmee dan een daad van liefde? En zo niet, is de kans dan niet groot dat op de nieuwe aarde alle ellende weer van voren af aan begint?

De betekenis van vertrouwen

Het evangelie is geen transactie. Dat is waar. Het zondaarsgebed – God, wees mij zondaar genadig (Luc. 18:13) – is geen magische formule. Maar het evangelie is óók geen vanzelfsprekendheid. Geloof is geen ruil, maar wel een relatie. En elke relatie veronderstelt vertrouwen.

Maar vertrouwen is niet los van het concrete leven verkrijgbaar. Het wordt geoefend, geweigerd of misvormd in de werkelijkheid van keuzes, relaties en gehoorzaamheid. Juist daarom spreekt de Schrift zo consequent over het heden als de tijd van beslissing: "Luister vandaag naar zijn stem ..." (Ps. 95:7 en Heb. 3:7; vgl. Heb. 12:25). Vertrouwen blijkt daaruit dat je luistert naar God. Dat gold in het paradijs, maar dat geldt ook vandaag. In het paradijs vroeg God van Adam en Eva vertrouwen door middel van het proefgebod. Hoewel het voor Adam en Eva makkelijker lijkt, en voor ons, die niet meer in het paradijs leven, moeilijker, is de essentie van vertrouwen niet veranderd. Vertrouwen wordt zichtbaar wanneer je God op zijn woord gelooft. In een wereld die geen paradijs meer is, is dit aan de ene kant moeilijker. Omdat er sprake is van gebrokenheid, ligt wantrouwen op de loer. Aan de andere kant is vertrouwen in een gebroken wereld ook makkelijker. In die zin dat gebrokenheid onze kwetsbaarheid zichtbaar maakt en daarmee de weg baant, terug naar God. Door Gods Woord hebben we nu kennis van Gods wezen en Gods handelen. De keuze om de weg terug te gaan vraagt kennis van en vertrouwen in de God die heeft laten zien dat Hij te vertrouwen is.

Wanneer alles uiteindelijk vastligt – wanneer iedereen zonder onderscheid behouden wordt – verdwijnt niet alleen de ernst van de zonde, maar ook de cruciale betekenis van vertrouwen. En dát is het problematische van de leer van de alverzoening.

Eeuwigheid begint nu

Wanneer David de Vos zegt dat de focus op de eeuwigheid ons soms blind maakt voor het hier en nu, raakt hij aan een belangrijk punt. Maar het probleem is niet dat het evangelie te veel over de eeuwigheid spreekt. Het probleem is dat wij de eeuwigheid zijn gaan losmaken van het heden.

De Bijbel doet dat niet. Eeuwig leven begint niet na de dood, maar nu (Joh. 17:3). Het is een manier van leven die gekenmerkt wordt door het kennen en vertrouwen van God. En wie dat vertrouwen weigert, weigert niet een toekomstscenario, maar een relatie in het heden.

Daarom is de vraag naar de hel uiteindelijk geen speculatie over het hiernamaals, maar een vraag naar de aard van het geloof: wat betekent het om God te vertrouwen, en wat gebeurt er als dat vertrouwen ontbreekt?

Echte vrijheid

Het evangelie bevrijdt ons van transactioneel denken. Maar het doet dat niet door elke aanspreking weg te nemen. Het bevrijdt ons door ons weg te trekken uit onszelf en ons te richten op Christus. Genade betekent niet dat niets ertoe doet, maar dat alles gedragen wordt.

Genade betekent niet dat niets ertoe doet, maar dat alles gedragen wordt.

In deze tijd is het nodig om opnieuw te zeggen waar het in het geloof om draait: niet om het juiste poortje, niet om de juiste formule, niet om het goede ik-verhaal en het bevestigen van het ik-ideaal, maar om vertrouwen. Vertrouwen dat gewekt wordt door Gods belofte, gewerkt door de Geest, gevoed door zijn Woord en dat rust in zijn genade.

Daarin ligt het hart van het evangelie. En daarin alleen is echte vrijheid. ■

Uiteindelijk gehoorzaamt de farao onder dwang, maar zonder overgave. Zijn handelen verandert, maar zijn hart niet